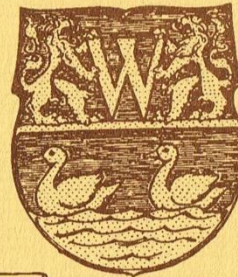

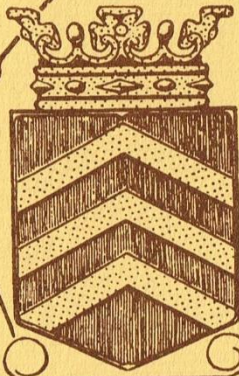
NOORD KOP STUKKEN

TEXEL

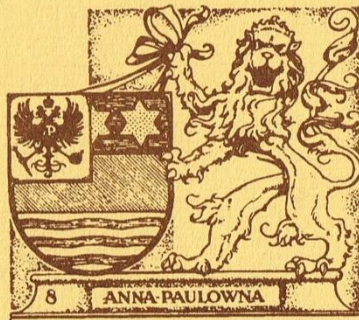
WIERINGEN

DEN HELDER

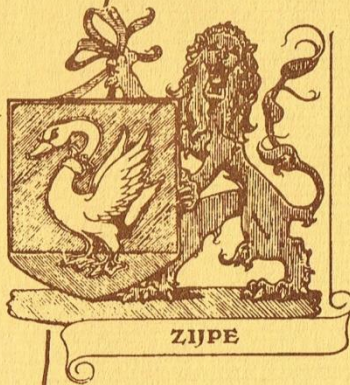
CALLANTSOOG

8 ANNA-PAULOWNA

WIERINGERMEER

ZIJPE

23e jaargang Nr.2
Maart 2009

Uitgave N.G.V. afd. Den Helder

Inhoud

Van de voorzitter	Blz.3
Afdelingsagenda	Blz.5
Redactioneel	Blz.6
Lezing "De sprekende familiegeschiedenis"	Blz.6
Lezing "De Huisduiner begraafplaats"	Blz.7
De afdelingsbijeenkomst van 27 februari2009	Blz.7
Crabbendam in Noord-Holland	Blz.8
Contact/informatiedag Booij(y) op zaterdag 27 juni 2009	Blz.10
Paul Kruger aan boord van Hr. Ms. "Gelderland"	Blz.11
De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 - 1803	Blz.16
Ledenmutaties	Blz.22

Van de voorzitter

Mijn moeder, om maar eens met een genealogische relatie van mij te beginnen, hield ieder voorjaar een grote schoonmaak. Dan ging alles aan de kant en met veel sop, wat je vroeger nog zelf maakte met warm water en zo'n klopper van metaaldraad met Sunlicht-zeep, werd de boel gedaan. De vloerkleden gingen naar buiten voor een pak slaag met de matten-klopper, de gordijnen werden gewassen en hetgeen wat gepoetst kon worden werd gepoetst. Als dat gebeurd was werd alles weer ingeruimd en werden de meubels weer neergezet. Niet op dezelfde plaats, maar anders, want dan stond het toch veel ruimer.

Mijn vader liet het, geloof ik, over zich heen komen en ons, de kinderen, werd zeker niets gevraagd.

Onwillekeurig moest ik daaraan terugdenken, toen ik, als kersverse voorzitter van onze NGV-afdeling, dit stukje begon te schrijven, als bijdrage aan ons eerbiedwaardig oude krantje dat vandaag verschijnt in een geheel nieuwe lay-out.

Want er wordt dezer dagen in onze afdeling het een en ander over hoop gehaald! We gaan dat niet ieder voorjaar doen, maar nu lijkt wel een grote schoonmaak.

Allereerst is er de bestuurlijke verandering. Marijke Feenstra heeft na 6 jaren het bestuur verlaten. Onze interim-voorzitter Hans ten Cate heeft haar in onze ledenvergadering van 27 februari al bedankt voor haar vele inspanningen en ik wil mij daar op deze plaats nog eens van harte bij aansluiten. Ik ben blij dat Marijke bereid is als redactielid van NoordKOPstukken aan te blijven.

Dan is er de verandering rond het afdelingsblad. De redactie van NoordKOPstukken werd tot voor kort gevormd door het gehele bestuur, al was het Marijke Prudon die het meeste werk verrichtte. Ongelofelijk wat zij al die jaren aan energie in het blaadje heeft gestoken. Samen met haar man, want wat wellicht niet iedereen weet is dat het blad iedere keer in de volledige oplage thuis bij de familie Prudon van de printer kwam rollen. Inmiddels is de redactie van samenstelling veranderd en wordt bovendien het drukwerk uitbesteed. Daarmee is de familie Prudon verlost van de periodiek terugkerende arbeidsintensieve werkzaamheden. Hoewel we daar in een later stadium nog bijzondere aandacht aan zullen besteden, wil ik Marijke vanaf deze plaats nu reeds heel, heel hartelijk danken voor het vele werk dat zij al die jaren, samen met haar man, rond de totstandkoming van NoordKOPstukken heeft verricht.

Vervolgens is er de wijziging van de website. Ook daar was Marijke Prudon niet weg te denken, want zij was degene die de site, die ontwikkeld was door haar dochter, al die jaren heeft bijgehouden.

Vrijwel op de dag van de bestuurswisseling beëindigde de firma Lycos zijn werkzaamheden als host van websites. En het was nu juist daar dat onze afdelingswebsite was gehuisvest.

Gelukkig bestaat sinds kort de mogelijkheid voor NGV-afdelingen om afdelingswebsites onder te brengen binnen het NGV-domein. Marijke zag in die situatie een taak als afdelingswebmaster in het geheel niet zitten. En zo komen voor haar ook de werkzaamheden aan de afdelingssite tot een einde. Net als bij het krantje en met dezelfde kanttekening, dank ik Marijke vanaf deze plaats heel hartelijk voor al hetgeen zij rond de website heeft gedaan.

De website zal ik voorlopig zelf onder mijn beheer nemen. Dat wil zeggen wat het technische gedeelte betreft. Inhoudelijk komt de site onder de hoede van de redactie van NoordKOPstukken. Want zo'n website is voor een deel ook een soort digitale krant en een inhoudelijke afstemming met NoordKOPstukken ligt dan voor de hand.

Dat brengt mij direct op het volgende. Alhoewel er reeds vele leden (zullen) zijn, die over een computer en een toegang tot internet beschikken en zodoende de website kunnen bezoeken en e-mail kunnen ontvangen, zijn er ook leden die die faciliteiten niet hebben. Die leden mogen natuurlijk niet in de kou van de digitale wind blijven staan.

Als er belangrijke afdelingszaken op de website gaan verschijnen, die niet of niet tijdig in NoordKOPstukken vermeld kunnen worden, zal ik degenen die geen toegang tot het internet hebben, per brief informeren.

Maar dat moet Bruintje wel kunnen trekken! En dat kan alleen maar als we geen papier moeten zenden naar degenen die de informatie digitaal kunnen verkrijgen

Vandaar hier mijn oproep aan alle afdelingsleden voor wie dat mogelijk is en die dat nog niet gedaan hebben, om op de site van de NGV een profiel aan te maken, waarin hun e-mailadres is opgenomen. Alleen dan lijkt de voorgenomen service aan degenen die geen internetverbinding hebben betaalbaar en daarmee uitvoerbaar.

Binnen de NGV en daarmee binnen onze afdeling heb ik geen lange traditie. Misschien is het daarom dat ik wat anders dan anderen aankijk tegen bepaalde zaken en gewoontes. Alhoewel ik inmiddels ook heb gemerkt dat er meer leden zijn met geheel eigen opvattingen over bepaalde onderwerpen de afdeling betreffende.

Als voorzitter vind ik het belangrijk om dat soort kwesties gestructureerd aan de orde te stellen. Dat zal ik dan ook doen, als het begin van een welgemeend: "Alleen samen komen we er uit!"

En dat moet ook, want alle leden samen vormen de afdeling en alle leden hebben evenveel recht om hun wensen te uiten, hun ideeën te spuien, hun bijdragen te leveren en om te delen in de besluitvorming. Het is een hoofdtaak van het bestuur, in het bijzonder van de voorzitter, om dat mogelijk te maken.

In onze stad, en ruimer in onze regio, zijn er meerdere verenigingen actief op het terrein waarop ook onze afdeling zich bevindt. Natuurlijk zijn er verschillen, maar er zijn ook overeenkomsten. Vele vaak, ook al staat de genealogie elders niet altijd in het vaandel.

Goede contacten met die andere verenigingen zijn zinvol. Daarbij streef ik tot het uiterste naar een "Samen waar kan, verschillend waar nodig".

Inmiddels heb ik mij bekendgemaakt bij de besturen van resp. de afdeling Hollands Noorderkwartier van de NGV, de Helderse Historische Vereniging en de Helderse Vereniging voor Sociale Geschiedenis. En het rijtje is daarmee nog niet af.

Maar daarover zal ik in een volgende bijdrage vertellen. Want u zult als lezer inmiddels wel begrepen hebben dat de rubriek "Van de voorzitter" voortaan een vast onderdeel van NoordKOPstukken zal zijn.

Deze bijdrage eindig ik met de hoop uit te spreken dat onze leden met veel genoegen lid zijn van onze afdeling. Verder wens ik iedereen veel leesplezier met ons kwartaalblad.

Jan Biemond.

Afdelingsagenda

maandag 23 maart	19:00	Bibliotheekavond
vrijdag 27 maart	20:00	Lezing dhr. H. Bauer; De sprekende familiegeschiedenis
vrijdag 3 april	19:00	Bibliotheekavond
maandag 6 april	20:00	Algemene ledenvergadering
vrijdag 17 april	20:00	Lezing drs. J. T. Bremer; De Huisduiner begraafplaats
maandag 20 april	19:00	Invoegavond
vrijdag 8 mei	19:00	Bibliotheekavond

Alle bijeenkomsten worden gehouden in de Maranathakerk, Vijzelstraat 73, ingang Bakker Breetstraat, 1781 TP Den Helder.

Op de **lezingenavonden** gaat de zaal open om 19:15 uur.
Tijdens de **algemene ledenvergadering** op 6 april dient de afdeling de standpunten te bepalen die onze afgevaardigde naar de landelijke algemene ledenvergadering op 25 april zal innemen. Agenda en overige vergaderstukken voor 6 april zullen de leden worden toegezonden zodra meer informatie over de vergadering op 25 april beschikbaar is.

Bent u lid van de NGV en heeft u toegang tot het internet?
Wilt u dan a.u.b. **een profiel aanmaken** op de NGV-website?
Dan kan het bestuur u in voorkomende gevallen per e-mail informeren.
U kunt er altijd voor kiezen om uw profiel niet publiek te maken, zodat uw naam niet op allerlei lijsten verschijnt.
De NGV-website vindt u op <http://www.ngv.nl/>

Redactioneel

Trouwe lezers van NoordKOPstukken zal het inmiddels zijn opgevallen dat het blad een metamorfose heeft ondergaan. Die verandering hangt samen met een wijziging van de redactie, die daarmee haar nieuwe samenstelling wil accentueren, in de overtuiging dat het blad aan een nieuw jasje toe was.

Hierna in dit nummer vindt u onder meer inleidende samenvattingen van de nog voor dit voorjaar op de agenda staande lezingen en een kort verslag van de ledenvergadering van 27 februari j.l.

Verder een aankondiging van een Booi(y)-dag en een transcriptie van een notariële akte betreffende een Huisduiner Crabbendam.

Dan is er ook nog een alleraardigst persoonlijk verhaal over de tocht, in 1900, van Paul Kruger a/b van Hr. Ms. Gelderland.

En, zoals verwacht, een vervolg op de reeks over Walvisvaarders. Nou ja, vervolg... De reeks is in het vorige nummer begonnen en telde daar nog maar een paar bladzijden. Overgetikt van het origineel. De nieuwe redactie kiest er voor om het origineel in fotokopie weer te geven. Om de gehele serie op dezelfde wijze te kunnen presenteren, is besloten het verhaal weer vanaf het begin te starten.

Lezing "De sprekende familiegeschiedenis"

Te houden op 27 maart door Hans Bauer.

Na 30 jaar onderzoek is de tijd gekomen om mijn genealogieën te publiceren, o.a. met enkele artikelen in Gens Nostra. Maar ook om er spreekbeurten over te geven, met name over de vondsten waarmee elke genealogie kan worden aangekleed tot een bredere familiegeschiedenis. Vooral nu wij de kerngegevens in de primaire bronnen meer en meer thuis met de computer via internet kunnen vinden en verwerken. Ook

gegevens uit de secundaire bronnen komen meer en meer op internet beschikbaar. Toch zal nog veel interessante informatie in de archieven zelf gezocht moeten worden. Ik laat daarvan enkele voorbeelden zien.

Maar er zijn ook zogenaemde **tertiaire bronnen** buiten de archieven en **materiële sporen** van voorouders die vondsten kunnen opleveren om de familiegeschiedenis aan te kleden en een menselijk gezicht te geven. Daarover gaat vooral mijn spreekbeurt. Over de Amsterdamse schilder/etser en oriëntalist Marius Bauer en zijn en mijn voorouders te Den Haag, Straatsburg en Kolbsheim in de Elzas. Over de kunstenaarsdynastie Savrij te Haarlem en Amsterdam. Maar ook over de Friese voorouders van mijn echtgenote: Tosch en de Jong uit Ureterp en Drachten. Ook geef ik de mogelijke aanpak voor het aanboren van de tertiaire bronnen en het vinden van materiële sporen.

Lezing "De Huisduiner begraafplaats"

Te houden op 17 april door drs J.T. Bremer, voorzitter van de Stichting Historische Grafmonumenten.

De Huisduiner begraafplaats is al zeker 4 eeuwen oud. Uit de 17^e eeuw zijn er nog grafzerken aanwezig, met name van walvisvaarders. Uit de 18^e eeuw van loodsen en tonnenleggers en uit de 19^e eeuw van cargadoors.

De afdelingsbijeenkomst van 27 februari 2009

Door Jan Biemond

Met 20 afdelingsleden, waaronder 4 bestuursleden, zijn we op vrijdagavond 27 februari bijeengekomen. Vóór de pauze was er een formele afdelingsvergadering. Na de pauze was de tijd voor een drietal 10-minutenpraatjes.

De afdelingsagenda verliep volgens de vooraf aan de leden toegezonden agenda. De ad interim voorzitter Hans ten Cate opende met iedereen welkom te heten. Vervolgens herdachten we het overleden lid de heer J. Korf. Daarna werd een aantal personen, die zich ook het afgelopen jaar verdienstelijk hebben gemaakt, in het zonnetje gezet. Daaronder Marijke Feenstra, die aftrad als bestuurslid.

Overeenkomstig het bestuursvoorstel en bij afwezigheid van andere kandidaten werd ik vervolgens op het schild gehesen en was ik vanaf dat moment de nieuwe afdelingsvoorzitter.

Het verdere verloop van de vergadering kende geen bijzonderheden. De penningmeester had zijn werk in het vorig jaar goed gedaan, zoals ons door de afdelingskascommissie werd bevestigd. Decharge werd verleend. Gelukkig waren voldoende leden bereid om in de nieuwe

afdelingskascommissie te treden. Na de rondvraag, waar een paar punten aan de orde kwamen, kon de vergadering worden afgesloten. Uitgebreide notulen van de vergadering zullen binnenkort, ter behandeling in de eerstvolgende vergadering, aan de leden worden toegezonden.

Na de pauze bracht Arend Hovinga ons in het land der blinden met een leerzaam verhaal over het brailleschrift. Hij toonde vaardigheden die hij zich jaren geleden had aangeleerd om een briefwisseling te kunnen voeren met een blind familielid.

Peter Poortvliet vertelde vervolgens over het VOC-project van het Nationaal Archief en daarna over de tolregisters die bewaard worden in het Zeeuws Archief. In beide gevallen toonde hij over een grote kennis van zaken te beschikken.

Crabbendam in Noord-Holland

Door Jos Kaldenbach (Alkmaar) en Ton Crabbendam (Naarden)

De C(K)rabbendammen werkten in de scheepsbouw (o.a. als scheepsbouwer/zeilmaker) en waren een reizend volk(schippers), b.v. naar Riga (toen Rusland) en Frankrijk. De Crabbendammen komen in Noord-Holland het eerst voor in 1616 in Den Helder (Aerjantje), en verder in grote en kleine plaatsen, o.a. Oud Carspel, waarvan de gegevens nog ontbreken. Er wordt beweerd dat de tak uit Schiedam zou kunnen komen, varende naar Den Helder, en zich daar heeft gevestigd. Er wordt ook verwezen naar Amsterdam, de tak Van Crabbedam, en uit het plaatsje Krabbendam bij Warmenhuizen.

Mijn familie Crabbendam begint in Amsterdam met Cornelis Crabbendam (van Hoorn) geb.+/- 1706 trouwt op 05.04.1733 (minstens 27 jaar, ouders dood, getuige Jannetje Crabbendam) met Grietje Jacobsdr. Mol.

Cornelis was in Amsterdam ook poorter. Zijn vermoedelijke ouders waren Arend Crabbendam (Wolff) geb. 23.02.1675 in Hoorn, tr. 17.02.1702 met Antje Roos. Beide overlijden voor 1733, meerdere kinderen o.a. Jannetje geb. 1721, getuige (zie boven) 12 jr. !!

In de familienaam de enige Jannetje!!

Wie helpt er de geboorte/ doop te vinden van Cornelis?

Reacties graag naar Ton Crabbendam, e-mail: rietenton@hetnet.nl , alles is welkom.

Als voorbeeld een akte met een Helders tintje:

Nr. 10

Crabbedam, Ariaen Pietersz. Huisduinen, Datum 11.11.1638

Not.arch.No. 912 A 48

Film cass. Nr. 120 Notaris Olbrant Smetius te Enkhuizen

Op huijden den xj November(ris) 1638 Compareerde voor mij Olbrant Smetius publycq Notario bij den Hove van Hollant geadmitteert, binnen der stede Enchusen residerende ende getuijgen naebesr(even) Jan Reijersen stuerman, out omtrent 44, Michiel Jacobsz, stuerman.

....out omtrent 48 ende Ariaen Pietersz. Crabbedam out omtrent 27 Jaeren, woonachtigh op Hysduijn, alle regthelick verdachvaert synde om die waerhyt getuygenisse te geven ten versoecke van d'eersame Cornelis JanssVornim, coopman deser Enchusen: ende hebben sij Comparanten tesamentlick verclaert, getuycht ende gedeposeert bij hen respective Conscientie ,eeren ende vroomicheyt in plaetse van ede solemp(nele) hoe waer ende waerachtich is, dat den een en dertichsten Octob(ris) lestleden in den noortsee sij leggende aen het ancker een ander herrinck boot hem quam toe drijven, ende dat die stierman van den (verbleekt).....bij hen lieden quem te drijven hen Deposanten touver heeft affgehouden te weten een geheel nieu tou met twee derde paerten van een nieu tou, uijtsge.....oock dat sij daer door verlooren een ancker van hondert en twee ent sestich pont ende dat sij oversulcx door grote noot sonder ancker ofte tou sufficiente voorsien te seen sijn genootsaeckt gewest int vlie met grooten perijckel in te loopen, eijndigde: presenterende (sijlieden?) des noots sijnde bij eede solemneel te bevestigen.

Actum Enchuse op datum als vooren Ter prsentie van Jan Seversen Coopman ende Gerbrant Douwens als getygen van goed(en) geloven hier toe versocht ende geroepen welcke desen etc.

(getekend) Jan ves son
Michiel Jacobsen gues
Ariaen(merk) pieters
Jan stevensoon
Grabrant Douwen

A. Smetius
Not(aris) publ(icum)

Contact/informatiedag Booij(y) op zaterdag 27 juni 2009

Ingezonden door Jaap Booij

In Nederland kom je de familienaam Booij(y) in alle provincies tegen. In de een wat meer dan de ander. Stammen zij allemaal af van dezelfde stamvader of hebben zij verschillende stamvaders? Vijf jaar geleden ben ik begonnen met het uitgeven van een familieblad, "De Booij Bode". De eerste jaargangen werden gevuld met verhalen en gegevens van en over Booij uit Krommenie, afstammelingen van Jan Jansz, Booij en Dieuwertje Joop.

In het boek "Het geslacht Reijne uit Krommenie", geschreven door Klaas Cornelis Booij, komen twee geslachten Booij voor, een uit IJpendam en een uit Krommenie, maar beide geslachten hebben ook wortels in Wormerveer. Zijn zij familie van elkaar?

Afgelopen jaar ben ik begonnen met het inventariseren van de Booij(y)en in Nederland per provincie. Daar wil ik de Booij Bode ook voor gebruiken, een contactblad voor en door Booijen en hun verwanten.

Dit jaar gaat het blad het vijfde jaar in en daarom wordt er in Krommenie een Booij contact/informatiedag gehouden. Tijdens deze dag kunnen Booij(y)en en hun verwanten uit binnen- en buitenland met elkaar informatie uitwisselen en eens met elkaar kennis maken. Neem dus foto's, krantenknipsels, bijzondere papieren en vooral verhalen mee.

Ik zal er zijn met een laptop met gegevens over de verschillende geslachten Booij. Er zal ook iemand aanwezig zijn van de Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV) afd. Zaanstreek Waterland.

De dag wordt gehouden op zaterdag 27 juni 2009 in Barkeloo, het verenigingsgebouw van het Historisch Genootschap Crommenie (HGC), Vlusch 8a, 1561 PN Krommenie.

Het programma ziet er globaal als volgt uit:

11:00 uur: Opening, maar u mag ook later komen.

12:00 uur: Presentatie van het HGC;

13:00 uur: Historische wandeling door Krommenie (bij voldoende deelname, minimaal 10 personen, kosten € 1,00 p/p)

16:00 uur Einde

Er zal ook een virtuele historische wandeling in het verenigingsgebouw getoond worden.

Komt u om 11.00 uur, neem dan uw eigen lunchpakket mee. Koffie en thee is aanwezig.

Voor meer informatie: Jaap Booij, Zeeloodsenlaan 83,

1785 BM Den Helder, T: 0223-635340, E-mail: jac.booij@planet.nl.

Paul Kruger aan boord van Hr. Ms. "Gelderland"

Door Aat Kramer.

Overkomt het u ook wel eens dat u, in de familie bekend als "stamboomonderzoeker", uit oude familiepapieren zomaar een prachtig verhaal toegestuurd krijgt. Zo kreeg ik eens een meer dan honderd jaar oude brief, geschreven door de opa van mijn vrouw, in handen.

Van die brief heb ik een transcriptie gemaakt. Taal- en spelfouten heb ik daarin bewust overgenomen. (In de marge van het origineel staat overigens "ongecorrigeerd".)

Beknopt reisverslag van Hr. Ms. "Gelderland" Augustus 1900

Op 22 Augustus 1900 vertrok Hr. Ms. "Gelderland" uit de haven van Nieuwediep om de reis naar Ned. Indië te aanvaarden. Doch vooraf zouden we enkele dagen in Vlissingen blijven om eventuele fouten van het kompas te controleren.

Op 25 Augustus verlieten we de haven van Vlissingen met bestemming Algiers, waar we acht dagen later arriveerden. In Algiers bleven we 6 dagen liggen om kolen te laden en tevens de bemanning gelegenheid tot passagieren te geven.

Van Algiers werd de reis voortgezet naar Port Said, waar we zes dagen later aankwamen.

Natuurlijk ook weer kolen laden en na de elektrische installatie aan boord te hebben genomen om bij nach het Suez-kanaal te kunnen doorvaren, verlieten we Port Said, om 36 uur later in Suez te arriveren.

Verder ging de reis door de Rode Zee naar Perim; ook daar weer bunkeren natuurlijk.

Hoewel er in Prim voor de bemanning niet veel "te beleven" was, bleven we daar toch ongewoon lang liggen, zodar allerlei geruchten de ronde deden over dit ongewoon lang verblijf in Perim. Ook in de kombuis (gewoonlijk het Nieuwsbureau aan boord) werden allerlei nieuwtjes gebrouwen, die echter niet steekhoudend bleken te zijn.

Doch eindelijk werd op het aanplakbord bekend gemaakt, dat de Gelderland met geheime orders moest opstomen naar de Delagoabaai (Lorenzo Marquez) Portugees Oost Afrika dus.

Onmiddelleijk werd het anker gelicht en vervolgde de gelderland haar reis weer terug door het Suezkanaal om vervolgens de reis voort te zetten naar de Delagoabaai.

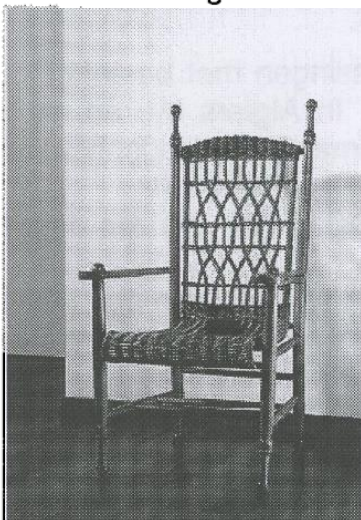
Bij het binnenvaren van deze baai zagen we 4 grote Engelse oorlogsscheepen, waarbij onze Gelderland maar een povere indruk maakte.

Op een goede morgen kwam President Kruger heel vroeg in een klein onogelijk scheepje aan boord van de Gelderland met als gevolg: Dr. Hijmans, zijn zoon Eloff en zijn getrouwe hofmeester Happé.

Zodra president aan boord was, werd onmiddellijk het anker gelicht en vervolgde de Gelderland haar reis naar Marseille waar we de President aan land zouden brengen.

Bij aankomst in de haven van Marseille waren zeer talrijke kleine bootjes met muziekinstrumenten om de komst van de Gelderland met vreugde te begroeten, kennelijk met de bedoeling om de "fiere daad" van de jonge koningin Wilhelmina in hoge mate te prijzen; en de vele "vive les Hollandais" waren dan ook niet van de lucht.

Gedurende de reis van Lorenzo Marques was president in een grote stoel gezeten bij het kanon van 15 cm op het achterdek (bij gunstig weer natuurlijk), doch zodra er een Engels schip in zicht kwam, werd hij weer naar beneden gebracht.

In gedachten zie ik hem daar nog zitten, gestoken in een zwart laken pak, waarbij een punt van een grote rode zakdoek uit een der broekzakken duidelijk zichtbaar was.

In zijn vest prijkte een grote gouden ketting met ongelooflijk grote schalmen, iets om jaloers op te worden, dit dan bij wijze van spreken!

Toen we President te Marseille aan land hadden gebracht dankte hij minzaam door zijn "Hoge Zijden "naar een kant even op te lichten; ik zie dat hele tafereel nog voor mij als de dag van gisteren.

Onmiddellijk hierna vertrokken we, door een duizendkoppige menigte nogmaals luide toegejuicht, naar de overzijde (Algiers) om aldaar enige tijd te Algiers te liggen om de bemanning wat rust te geven en natuurlijk

weer kolen bij te laden.

Na een zestal dagen in Algiers te zijn gebleven werd de reis voortgezet naar Port Said.

Maar voorwe in Port said zouden aankomen (er liep een vrij hoge zee) werden we in 't gezicht van de haven aangevaren door een grote Engelse kolenboot "Peterston" genaamnd, boze tongen beweerden dat een en ander opzettelijk zou zijn gebeurd, uit wraak dat we Paul Kruger uit Lorenzo Marquez naar Marseille hadden gebracht.

Doch hoe dit zij de Gelderland had door deze aanvaring zware slagzijde gekregen en opname in het "dok" te cairo was noodzakelijk om de noodzakelijk geworden reparatie te verrichten. Toen de reparaties beëindigd waren, kon de Gelderland de reis weer voortzetten en we gingen via Aden en Colombo naar Batavia, waar we 29 januari 1901 aankwamen.

Samenvattend: een vermoeiende reis met veel wederwaardigheden, een reis, die in de Annalen der geschiedenis geboekstaafd zou blijven.

De stemming aan boord liet meermalen te wensen over!

Het bevel over Hr. Ms. Gelderland was opgedragen aan de Kapitein ter zee Baron Sweerts de Landas Nijborgh, de Luitenant ter zee der 1e kl. J.W.H.Kuijl, Eerste Officier, Chef d'Equipage: opperschipper C.J.v.d.Pol.

Dat dit sobere en beknopte verslagje nog van enig nut zal kunnen zijn hoopt de schrijver,

J.Hollestelle, 1901.

Johannes Hollestelle, (*grootvader van mijn echtgenote*), was korporaal ziekenverpleger aan boord van Hr. Ms. Gelderland, geboren op 07-04-1878 te Schiedam, overleden 21-07-1964 te Den Helder, zoon van Willem Hollestelle en Adriana Moerman.

Zijn militaire stamboekkaart nr 27249 vermeldt dat hem als opper ziekenverpleger bij de Koninklijke Marine op 01-01-1924 eervol ontslag werd verleend.

Op zijn persoonskaart staan nog de adressen waar hij en zijn vrouw in Den Helder hebben gewoond: 1913 Zuidstraat 31; daarna in 1941, veel inwoners van Den Helder waren toen geëvacueerd en daardoor kwamen er veel woningen vrij, een paar jaar op het adres Reigerstraat 54; in 1943 Zandvaart 137 (vernieuwd nummer 177) in Breezand toen het echtpaar Hollestelle ook moest evacueren; in 1945 weer terug op het oude nest Zuidstraat 31; in 1952 Prunusstraat 2 en ten slotte Coenraad Botstraat 10.

Paul Kruger werd geboren op 10-10-1825 te Bulhoek (Kaapkolonie) als zoon van Pruisische ouders. Hij overleed op 14-07-1904 te Clarens (Zwitserland) en werd begraven te Pretoria op de Church Street Cemetery (Zuid-Afrika).

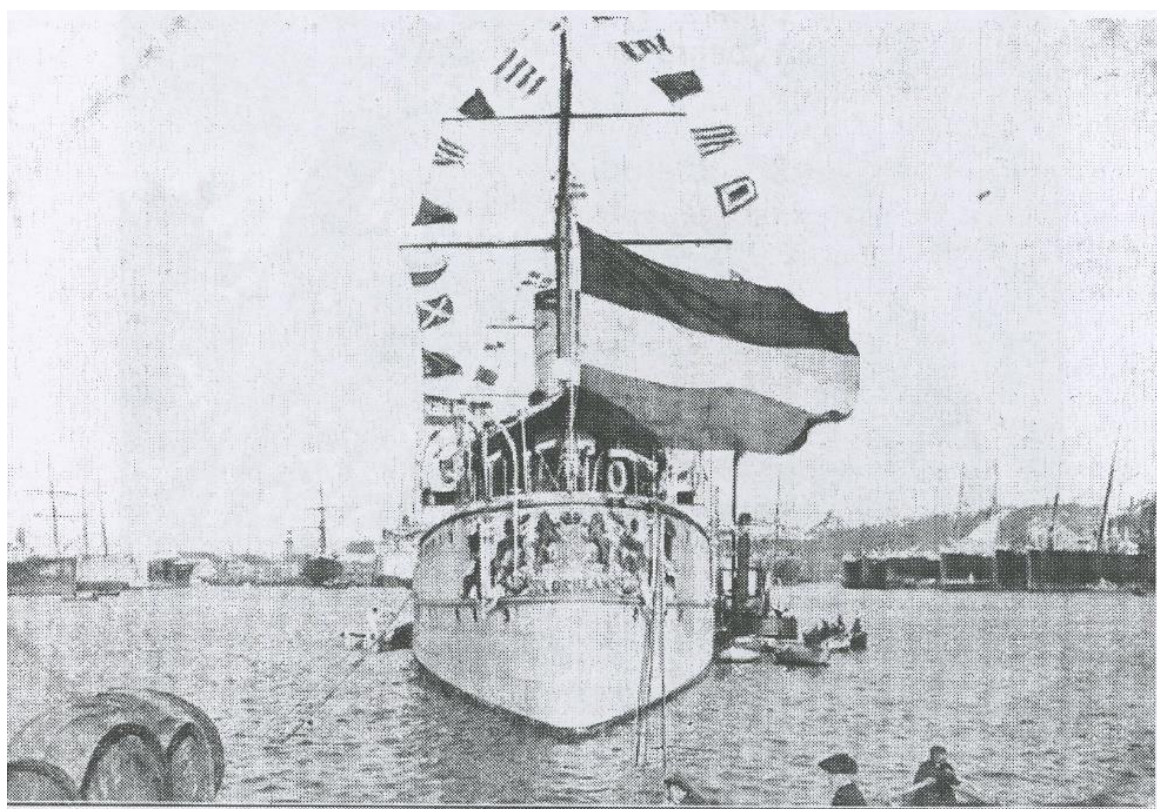

Op deze foto staat Paul Kruger afgebeeld samen met zijn gevolg en de officieren van de Gelderland. Johannes Hollestelle, de schrijver van de brief, staat er dus niet bij.

Tijdens de reis op de Gelderland was Paul Kruger een oude man en op de dekstoelen kon hij niet prettig zitten. Daarom bood men hem een aparte stoel aan om die tijdens de reis te gebruiken. Die stoel en ook de

hoge hoed zijn nu te bewonderen in het Rijksmuseum te Amsterdam. De rode zakdoek zult u daar tevergeefs zoeken.

Aat Kramer, voor Heldenaren een oud stadgenoot, is geboren in 1936 op het adres Huygensstraat 43, woonde daarna nog even in de Krugerstraat 4 en na de 2^e W.O. aan de Loodsgracht nr. 15.

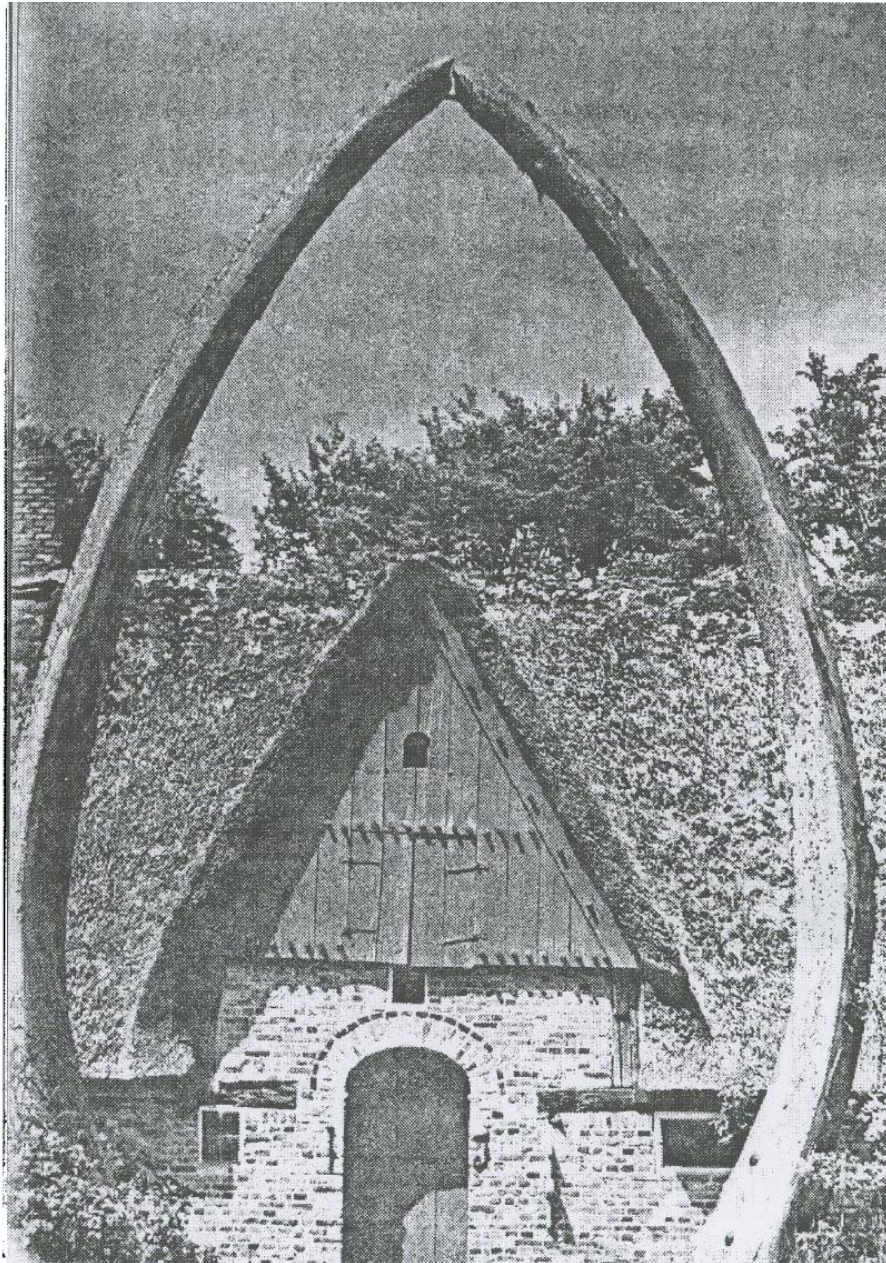

H. M. S. Gelderland in de Haven van Marseille.

De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 – 1803

Door P. Dekker

Uit: 40^e Bundel "Oud West-Friesland", 1973.

Walviskaken als poort, bij het "Friesen Museum" te Wyk op Föhr.
Deze vormen een prachtige herinnering aan de walvisvaart die voor dit Noord-Friese eiland
in de 18^e eeuw zo belangrijk was.
(Foto Walter Lüden, Wyk auf Föhr)

De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770-1803

Tijdens de voorbereidingen van mijn walvisvaartwerk 'De laatste bloeiperiode van de Nederlandse arctische walvis- en robbenvangst, 1761-1775', (Zaltbommel, 1971) beschikte ik nog niet over de gegevens uit de Amsterdamse monsterrollen van de periode 1770-1803. Kort na de verschijning van genoemd boekwerk werd de mogelijkheid geschapen deze uiterst belangrijke stukken te raadplegen en hierdoor ben ik in de gelegenheid gesteld om een zeer interessante aanvulling op mijn eerdere arbeid te geven ondanks het feit dat het aantal gevonden monsterrollen betrekkelijk gering is, nl. 213 bruikbare volledige stukken, aangevuld met een aantal rollen uit de periode 1796-1798 die onjuiste gegevens over het domicilie van de bemanningsleden geven. (In deze laatst genoemde periode werd, door de oorlog van de Bataafse Republiek met de Britten, onder neutrale vlag gevaren en op de monsterrollen werden de woonplaatsen van de bemanningsleden aan deze vlag 'aangepast' om bij evt. visitatie door Engelse oorlogsschepen niet als Nederlands onderdaan door de mand te vallen. De rollen uit dit tijdvak zijn slechts voor enkele doeleinden, als b.v. de verdiensten in oorlogstijd, bruikbaar!). Op het totale aantal afvaarten naar de vangstgebieden van 'Groenland' en de Straat Davis, dat over genoemd tijdvak 1770-1803 het getal van 2125 beliep, waarbij we de jaren 1796-1798 buiten beschouwing laten, betreft het aantal volledig bruikbare rollen van 213 dus slechts 10%. De omstandigheid dat bij dit laatste aantal echter 99 monsterrollen van commandeurs uit noordelijk Noord-Holland (vanaf de lijn Alkmaar-Hoorn en het eiland Texel *niet* inbegrepen!) aanwezig zijn, verschaft ons een aantal gewichtige gegevens voor dit gebied. Daar over het vangjaar 1789 alléén reeds 49 rollen zijn overgebleven (op een totaal aantal afvaarten naar 'Groenland' en de Straat Davis van 67) en hiervan 25 behoorden bij schepen van commandeurs uit het aangegeven gebied zijn ook conclusies te trekken voor één vangjaar; al moet ons eindoordeel over bepaalde facetten door het zeer incomplete materiaal wel globaal zijn.

Zoals reeds eerder door mij naar voren werd gebracht blijkt ook uit deze stukken weer het enorme belang van Den Helder voor de equipering van onze walvisvaarders.

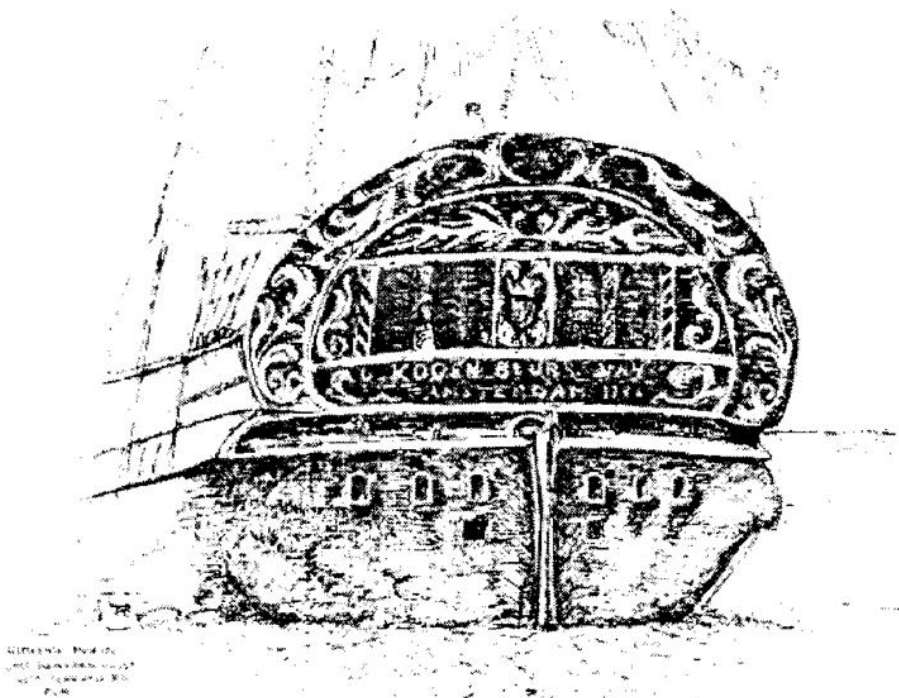
In de 18e eeuw nemen de schepelingen uit onze huidige Marine-

stad en het nabije Huisduinen een bijzonder vooraanstaande plaats op de schepen naar de arctische wateren in en ondanks het feit dat de 'Registers van afgegeven zeebrieven' (Archief Burg., Gem. Archief, Amsterdam) over de 17e eeuw ontbreken is het praktisch ondenkbaar dat het in dat tijdvak anders is geweest. Uit genoemde registers is, samen met de 'Lysten van de Hollandse, Hamburger en Breemer Groenlands- en Straat Davidsvaarders' (Bibliotheek Gem. Archief, Amsterdam) veelal het domicilie van een bepaalde commandeur over praktisch de gehele 18e eeuw tot 1787 te bepalen. Daar de bevelhebbers van de walvisvaarders vooral uit eigen naaste omgeving een belangrijk deel van hun equipage recruteerden staat het aantal commandeurs uit een bepaalde streek eveneens in direct verband met de grootte van de aantallen bemanningsleden uit dat gebied. Dit blijkt ook duidelijk uit dit onderzoek. Bleek het aantal bevelhebbers groot dan vonden we voor die streek ook een relatief aanzienlijk aantal lagere schepelingen. Slechts in één geval ging deze regel niet op en daar betrof het de enorme aantallen bemanningsleden die afkomstig waren uit het voormalige graafschap Oldenburg en uit de onmiddellijke omgeving van dit gebied, met als voornaamste kernen 'Münsterland' (het gebied om het stadje Vechta in zuidelijk Oldenburg) en de Weserstreek, met Brake als centrum. Gezien de werkelijk grote massa's schepelingen die elk jaar in deze periode vandaar naar onze havens trokken om op de walvisvaarders te monstereen is het aantal bevelhebbers uit die streek klein geweest. Dit is eigenlijk alleen maar te verklaren door de omstandigheid dat de trek uit dat gebied nog niet zo lang duurde en mogelijk in de 18e eeuw pas goed begon. Anders is het beslist onaannemelijk dat er bij dergelijke aantallen zo weinig schepelingen waren die bekwaam werden geacht om na verloop van tijd de commandeurspost waar te nemen! Deze 'maritieme gastarbeiders' zullen 'de tijd niet hebben gehad' om vóór het praktische einde van onze walvisvaart in 1803 de bemanningsleden uit de traditionele gebieden als Den Helder, Föhr, Ameland enz. te verdringen en een bevelhebberspost te veroveren. Het later kleiner wordende aantal schepen speelde natuurlijk ook een rol. Na de walvisvaart bleef de trek uit Oldenburg naar ons land tot in de 20ste eeuw bestaan op andere terreinen, zoals die van de loonmaaiers, marskramers enz. De walvisvaart is een grote factor geweest die deze jaarlijkse intocht uit het oosten heeft gestimuleerd. Hoe enorm de aantallen Oldenburgers waren die sedert 1770 op onze walvisvaarders monsterden bewijst de omstandigheid dat ze praktisch op alle schepen in aanzienlijk getal aanwezig waren. Alléén de commandeurs van het voor de westkust van Sleeswijk-Hol-

stein gelegen eiland Föhr deden een minder groot beroep op de Oldenburgers. Zij hadden de beschikking over schepelingen van het eigen eiland, dat de 'bakemat' van walvisvaarders wordt genoemd. De commandeurs uit de overige streken bedienden zich echter volop van genoemde 'gastarbeiders' die, voor wat de buitenlanders betrof, in de periode na 1769 vèr de Föhrse schepelingen in getal overtroffen! Ook de bevelhebbers uit noordelijk Noord-Holland voeren met flinke aantallen Oldenburgers die veelal zelfs talrijker aan boord waren dan de bemanningsleden uit de eigen omgeving van de commandeur. De St. Maartensburger bevelhebber Jochem Blaauboer, een van de succesvolste commandeurs uit deze tijd, voer in 1775 naar 'Groenland' (het vangstgebied tussen Groenland en Spitsbergen) met een bemanning van 45 koppen. Op dit aantal waren 14 Oldenburgers, 14 schepelingen uit de omgeving van St. Maartensbrug en 7 bemanningsleden van Föhr. Van de 'hogeren' kwam echter slechts de timmerman 'van de Weser' en de overigen, nl. stuurman, speksnijder, speksnijdersmaat en harpoeniers, van de Zijpe, Callantsoog, Den Helder en Föhr. De Oudesluiser commandeur Dirk Hopman voer in 1780 met 19 Oldenburgers, 13 bemanningsleden uit de eigen omgeving en geen

Grafsteen van de Helderse commandeur Jan Klaasz. Castricum (alias Kasterkom, resp. Kasterkum) op het oude kerkhof van Huisduinen. Maakte in 1775 zijn laatste Groenlandse reis op 'De Jonge Jan' van de Amsterdamse rederij Jan Neel & Zoon en stierf vlak na zijn thuiskomst. (Foto D. A. van Loon, Den Helder).

Spiegel van de Groenlandvaarder 'D'Koorbeuts van Amsterdam', gecommandeerd door de Helderse commandeur Jacob Baske die in 1784 in de poolwateren stierf. (Pentekening door mej. E. van Mansveld naar schilderij van Cornelis Hof-felsz., Museum 'Behouden Huys', West-Terschelling).

Föhrse schepelingen, op een bemanning van 45 koppen naar de Straat Davis (het vangstgebied tussen Groenland en Canada). In 1789 waren deze cijfers voor de Callantsoger commandeur Maarten Mooy, voor een reis naar 'Groenland' met 46 koppen, resp. 27, 9 en 3. In hetzelfde jaar voer de Wieringerwaarder bevelhebber Cornelis Boektjes naar 'Groenland' met 45 koppen en op zijn schip waren de getallen resp. 10, 12 en 10. (Minder dan 10 Oldenburger kwam bij de commandeurs uit noordelijk Noord-Holland praktisch niet voor!). Ook de vele Helderse bevelhebbers voorzagen zich in ruime mate van deze 'gastarbeiders'. Hoe anders het bij de Föhrse commandeurs lag met deze verhoudingen toont het getal van Jurriaan Roelofsz., die in 1789 uitvoer naar 'Groenland' met 27 bemanningsleden van zijn eiland op een totaal aantal koppen van 44. Een zelfde beeld geven de overige monsterrollen van Föhrse bevelhebbers en veelal is daar het aantal Föhrse bemanningsleden nog hoger! In dit opzicht hebben de commandeurs van Föhr zelfs de bevelhebbers van Den Helder, Ameland en Terschelling, die toch ook in behoorlijke mate de beschikking hadden over 'eigen' schepelingen, tot het laatst toe ver overtroffen. De naam 'baker-

mat' van walvisvaarders heeft dit Noordfrieese eiland zeker niet ten onrechte gedragen! Qua aantal hebben de Föhrse schepelingen in de geschiedenis van de oude walvisvaart een vooraanstaande rol gespeeld tot zij rond 1770 hun positie begonnen te verliezen. De Föhrse schepelingen monsterden niet alleen op onze schepen maar bekleedden ook een zeer vooraanstaande plaats, evenals andere Noordfriezen, op de walvisvaarders van Hamburg, Altona, Bremen en Glückstad en waren redelijk vertegenwoordigd op de Engelse schepen. Later profiteerden ook de Denen meer van de Noordfrieese bemanningsleden.

Onze eigen schepelingen monsterden weinig op buitenlandse schepen. Uit noordelijk Noord-Holland gebeurde dit zelden en eigenlijk voorzagen alleen de Waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog, naast onze eigen schepen, ook die van Hamburg en Altona in behoorlijke mate van bemanningsleden. De Föhrse schepelingen vond men toen echter 'overal' op de toenmalige schepen voor de arctische wateren.

Föhr was ook in die dagen een vrij groot eiland en telde bij de volkstelling van 1769 een aantal van 6146 inwoners. Gezien het feit dat het voormalige 'eiland van Huisduinen', dat doormiddel van de Zanddijk met het vasteland van Noord-Holland verbonden was, slechts ongeveer 2500 inwoners telde komt de walvisvaart wat betreft Den Helder en Huisduinen in een geheel ander daglicht te staan. Dit temeer daar het aantal commandeurs gelijke tred hield met dat van Föhr of in vele jaren, ook vóór 1770, dit ver overtrof! In de periode na 1769 woonden er in genoemde dorpen tot 40 bevelhebbers ter walvisvaart en dit komt neer op het zéér hoge getal van één commandeur op elke 10 schepelingen. Voor Föhr schomelde dit aantal om de één op 20 zeelieden voor de arctische wateren. Het aantal officieren van de Marsdiepdorpen was evenredig hoog. We mogen stellen dat Föhr qua aantallen schepelingen belangrijk was maar dat het 'eiland van Huisduinen' dit Noordfrieese eiland wat betreft de *leidinggevende* bemanningsleden de loef afstak! Het is ongelooflijk hoe het 'tweelingdorp' Den Helder/Huisduinen een dergelijke 'prestatie' kon verrichten. In de bloeitijd voer de *helft* van de manlijke werkende bevolking in het voorjaar naar de arctische wateren. De verklaring ligt eigenlijk wel voor de hand. De Marsdiepdorpen waren nl. beslist *voorbested* om een zeer belangrijke rol bij de walvisvaart te gaan spelen. De bewoners hadden hun broodwinning niet alleen in de kustvisserij en het loodswezen maar velen waren 'sloeperman'. In dit beroep werd alle mogelijke assistentie verleend aan binnenkomende en uitvarende schepen op één van de belangrijkste vaarwaters ter

Wordt vervolgd...

Ledenmutaties

Nieuwe leden:

dhr. C.C. Keetman, Dorpsstraat 160, 1731 RK Winkel
mw. M.C. Weij, Ds. Heldringstr. 32, 1761 DK Anna Paulowna
dhr. E. Westerbeek, Molengracht 9-a, 1781 NA Den Helder
dhr. R. Koning, Julianastraat 18, 1756 TM 't Zand
mw. J.G. van Zuiden, Alida de Jongstraat 11, 2401 LS Alphen a/d Rijn

Beste nieuwe leden,

van harte welkom in onze afdeling.

We hopen dat u veel plezier aan uw lidmaatschap zult beleven en wij zien u graag op onze bijeenkomsten.

Aarzel bovendien niet om contact met ons op te nemen, als u denkt dat de afdeling, of in groter verband de NGV, u kan helpen bij uw genealogisch onderzoek.

Namens de afdeling,
Jan Biemond,
voorzitter.

Adreswijziging:

dhr. J. Carsjens, Pieter de Leeuwstraat 40, 1785 JK Den Helder

Naar andere afdeling:

dhr. M. C. Kedde, Lindenlaan 9, 7771 DS Hardenberg
mw. L.E.C. Verhoeven, Orionstraat 175, 1622 BR Hoom

Lidmaatschap beëindigd:

dhr. C. Meeuwsen, Prof ter Veenweg 15, 1775 BH Middenmeer
mw. C.M. Bruin-Hop, Molengracht 19, 1781 NB Den Helder
mw. R. Kansen-Simonse, Heiligharn 56, 1785 SL Den Helder
dhr. M.N.E. Hin, Kennemerland 177, 9405 LH Assen
dhr. J.C. van Groeningen, Bernhardlaan 156, 1791 XJ Den Burg
mw. C.L. Geisdörfer-Robberse, Klaverblad 11, 1761 HA Anna Paulowna
dhr. drs. D.C. van der Wardt, Burg. L.C. Kolffsingel 4, 1777EA
Hippolytushoef

Overleden:

dhr. J. Korf, Onder de Linden 5, 7411 SK Deventer

